

جلسه ۱۳۵ (س) ۸۹/۷/۱۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

صاحب عروة فرمودند که در چهار مورد اگر صائم روزه اش را بشکند باید کفاره بدهد؛ اول صوم رمضان که درباره آن بحث کردیم، دوم که بحث امروز ما درباره آن می باشد صوم قضاء رمضان است که اگر بعد از ظهر آن را بشکند باید کفاره بدهد. چند مطلب در اینجا وجود دارد؛ اول اینکه افطار کردن صوم قضاء رمضان قبل از ظهر جایز و بعد از ظهر حرام است و دوم اینکه اگر بعد از ظهر افطار کرد کفاره دارد و سوم اینکه مقدار کفاره اطعام عشرة مساکین و اگر قدرت نداشت صیام ثلاثة ایام می باشد و چهارم اینکه آیا در ما نحن فیه فرقی بین وسعت وقت و ضیق وقت برای انجام صوم قضاء رمضان وجود دارد یا نه؟

اما در مورد مطلب اول یعنی حرمت افطار صوم قضاء رمضان بعد از ظهر باید عرض کنیم که روایاتی در این رابطه داریم من جمله خبر ۹ از باب ۴ از ابواب وجوب الصوم که این خبر است: «و باسناده عن سعد عن حمزة بن یعلی عن النوفلی عن عبدالله بن الحسین عن عبدالله بن سنان عن ابي عبدالله (ع) قال: صوم النافلة لك ان تظفر ما بينك وبين الليل متى ما شئت، و صوم قضاء الفريضة لك ان تظفر إلى زوال الشمس، فإذا زالت الشمس فليس لك ان تظفر». صاحب جواهر این خبر را به صحت توصیف کرده و گفته صحیحه عبد الله بن سنان که ظاهراً همین طور است و دلالت خبر هم بر مانحن فیه معلوم است.

خبر بعدی خبر ۴ از این باب ۴ می باشد، خبر این است: «محمد بن الحسن باسناده عن سعد بن عبدالله عن محمد بن الحسین بن الأبی الخطاب عن النضر بن سوید عن جمیل بن دراج عن ابي عبدالله (ع) أنه قال فی الذی یقضی شهر رمضان: إنه بالخيار إلى زوال الشمس فإن كان تطوعاً فإنه إلى الليل بالخيار». این خبر سنداً صحیح می باشد و دلالت دارد بر اینکه شکستن صوم قضاء رمضان بعد از ظهر حرام است.

خبر بعدی خبر موقته اسحاق بن عمار است که خبر ۱۰ از این باب ۴ می باشد، خبر این است: «و باسناده عن علی بن الحسین بن فضال

عن ابراهیم بن ابي بكر بن ابي سَمَّاک عن زكريا المومن عن اسحاق بن عمار عن ابي عبدالله (ع) قال: الذی یقضی شهر رمضان هو بالخيار فی الافطار ما بينه و بين أن تزول الشمس، و فی التطوع ما بينه و بين أن تغيب الشمس». چند نفر در سند هستند که فطحی المذهب می باشند ولی موثق هستند لذا خبر موقته می باشد.

خبر بعدی خبر ۲ از این باب ۴ می باشد، خبر این است: «و عنهم عن احمد بن محمد عن الحسين بن سعيد عن فضالة بن ايوب عن الحسين بن عثمان عن سماعة عن ابي بصير قال: سألت ابا عبدالله (ع) عن المرثة تقضى شهر رمضان فیکرهما زوجها علی الافطار، فقال: لا ینبغی له أن یکرها بعد الزوال». ما چند نفر حسین بن عثمان داریم لذا برای تمییز مشترکات باید ببینیم اولاً از چه کسی نقل می کند و ثانیاً چه کسی از او نقل می کند و ثالثاً شاگرد چه کسانی می باشد، خوب حسین بن عثمان از سماعة بن مهران نقل کرده و کسی که از او نقل می کند فضالة بن ایوب می باشد لذا آقای خوئی در ص ۲۶ از جلد ۶ معجم رجال حدیث می فرماید: تمامی کسانی که مسمی به اسم حسین بن عثمان هستند موثق اند به همین خاطر دیگر لازم نیست ما به دنبال تمییز مشترکات برویم.

خبر بعدی خبر ۱۰ از این باب ۲ از ابواب وجوب الصوم می باشد، خبر این است: «و باسناده عن علی بن الحسن بن فضال عن احمد بن الحسن عن عمرو بن سعید عن مصدق بن صدقة عن عمار الساباطی عن ابي عبدالله (ع) عن الرجل یكون علیه ایام من شهر رمضان و یرید أن یقضیها، متى یرید أن ینوی الصیام؟ قال: هو بالخيار إلى أن تزول الشمس، فإذا زالت الشمس فإن نوى الصوم فلیصم، و إن كان ینوی الافطار فلیفطر، سئل فإن كان نوى الافطار یستقیم أن ینوی الصوم بعد ما زالت الشمس؟ قال: لا». این خبر موقته می باشد زیرا چند نفر فطحی المذهب در سند وجود دارند منتهی ثقه می باشند، بنابراین با توجه به روایاتی که برایتان خواندیم معلوم شد که صوم قضاء رمضان را می توان قبل از ظهر افطار کرد ولی بعد از ظهر افطار جایز نیست.

خوب علامه در ص ۱۷۹ از جلد ۶ تذکره در مسئله ۱۱۴ می فرمایند: «یحوز الافطار قبل الزوال فی قضاء رمضان لعدم تعیین زمانه و لأنه محل تجدید النیة و کل وقت یجوز فیه تجدید النیة یجوز فیه

و الحمد لله رب العالمین اولاً و آخراً و صلی الله علی
محمد و آله الطاهیرین

الافطار، ولا يجوز بعد الزوال لأنه قد استقر له الوجوب بمعنى
بمضى أكثر الزمان فى الصوم، و فات تجديد النية، و لقول
الصادق(ع) : صوم اناقلة لك أن تفطر ما بينك و بين الليل و متى
ما شئت، و صوم قضاء الفريضة لك أن تفطر إلى زوال الشمس
فإذا زالت الشمس فليس لك أن تفطر». اما چند خبر داریم که با
اخبار مذکور معارض می باشند من جمله خبر ۶ از باب ۴ از ابواب
وجوب الصوم که این خبر است : « و باسناده عن محمد بن علی بن
محبوب عن محمد بن الحسين عن صفوان عن عبد الرحمن بن
الحجاج قال : سألته عن الرجل يقضى رمضان، أنه أن يفطر بعد ما
يصبح قبل الزوال إذا بدا له ؟ فقال : إذا كان نوى ذلك من الليل و
كان من قضاء رمضان فلا يفطر و يتم صومه ». بنده عرض می کنم
که طبق مبنای ما که قبلاً عرض کردیم اگر چه بعضی از این اخبار
معارض صحیحه هستند ولی چون معارض عنه هستند یعنی اصحاب به
آنها عمل نکرده اند لذا از حجیت می افتند و در نتیجه نمی توانند با
اخباری که خواندیم تعارض کنند و این خبر هم (صحیحه ابن حجاج)
چون معارض عنه است نمی تواند با آن اخباری که خواندیم معارضه کند
. شیخ طوسی در تهذیب و استبصار این دو دسته از اخبار را با هم جمع
کرده است که صاحب وسائل جمع شیخ را بعد از نقل خبر ۳ از باب ۲۹
از ابواب احکام شهر رمضان ذکر کرده و فرموده است : « أقول : حمله
الشيخ على الاستحباب و جواز فيه الحمل على الافطار مع
الاستخفاف و يمكن الحمل على التشبيه فى وجوب الكفارة لا فى
قدرها » .

صاحب جواهر در ص ۴۵۰ از جلد ۱۷ جواهر بعد از ذکر اخباری که
دلالت دارند بر اینکه در صوم قضای رمضان می توان قبل از ظهر روزه
را افطار کرد می فرمایند که ما یک آیه ای در قرآن کریم داریم که می
فرماید : لا تبطلوا أعمالکم (۳۳- محمد) در این صورت چطور می توانیم
روزه قضاء رمضان را قبل از ظهر افطار کنیم ؟ بعد ایشان در مقام توجیه
ای آیه می فرمایند ؛ اولاً این آیه عام است و با آن اخبار تخصیص می
خورد و ثانیاً آیه منزل بر صلوة است یعنی نمازتان را به هم نزنید در
حالی که بحث ما درباره روزه می باشد و ثالثاً اینکه مراد از لا تبطلوا
أى لا تبطلوا بالكفر و الاحباط می باشد و ما هم قائل به حبط و تکفیر
که یکی از اباحت مهم کلامی می باشد هستیم . خوب بقیه بحث بماند
برای جلسه بعدی ...